

**FUNDACJA
TOGATUS**
PRO BONO

INFORMATOR

PRAWO SOCJALNE

**Zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej, finansowane ze środków
otrzymanych od Miasta Ostrołęki.**

**MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI**

www.ms.gov.pl

Ostrołęka

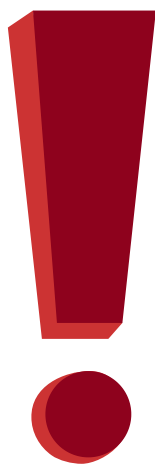
**FUNDACJA
TOGATUS**
PRO BONO

Prawa socjalne odgrywają kluczową rolę w dążeniu do sprawiedliwości społecznej i ochrony podstawowych praw jednostek. Stanowią narzędzie, które ma na celu zapewnienie godnych warunków życia wszystkim członkom społeczeństwa. Prawa socjalne dotyczą szerokiego zakresu obszarów, takich jak:

- pomoc społeczna,
- opieka zdrowotna,
- edukacja,
- zabezpieczenie socjalne,
- ochrona prawa do mieszkania,
- ochrona praw pracowniczych.

W dzisiejszym społeczeństwie, gdzie nierówności społeczne i ekonomiczne są znaczne, prawa socjalne nabierają istotnej rangi, gdyż zapewniają podstawowe świadczenia i usługi niezbędne do zachowania **godności i równości** w społeczeństwie. Powołanie się na prawa socjalne z reguły przyjmuje formę roszczenia, tzn. jednostki mogą skutecznie domagać się od państwa spełnienia na ich rzecz konkretnego świadczenia w dziedzinach wyżej wymienionych. Podkreślić trzeba, że odmowa przyznania świadczenia podlega weryfikacji sądowej, w ramach której dokonuje się oceny, czy decyzja była zgodna z prawem.

Cel praw socjalnych:

Prawa socjalne mają na celu minimalizowanie różnic społecznych, zwalczanie ubóstwa i zapewnienie wszystkim obywatelom równego dostępu do podstawowych potrzeb. Prawa socjalne stanowią podstawowy fundament dla budowania sprawiedliwego i wspierającego społeczeństwa. Ich rozwój i wdrożenie mają na celu stworzenie bardziej równych szans i poprawę jakości życia wszystkich członków społeczeństwa.

Większość praw socjalnych w Polsce ma zakotwiczenie w Konstytucji RP, a zwłaszcza w rozdziale zatytułowanym „Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne”. Zawarte w nim przepisy mają z reguły treść kategoryczną, wyrażoną przy pomocy słów: Każdy ma prawo do (...) np. ochrony zdrowia, nauki, zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy, bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, wyboru i wykonywania zawodu, itp. Z natury rzeczy przepisy Konstytucji skonstruowane są w sposób ogólny. Ich konkretyzacja następuje natomiast w aktach niższej rangi, tj. w ustawach. Jednym z takich aktów jest ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Stanowi ona fundament systemu praw socjalnych w naszym kraju, dlatego warto ją omówić szerzej.

Osoby uprawnione do świadczeń z pomocy społecznej

Ustawa w art. 5 określa, komu przysługuje prawo do świadczeń z pomocy społecznej. Są to:

1. osoby posiadające obywatelstwo polskie mające miejsce zamieszkania i przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2. cudzoziemcy mający miejsce zamieszkania i przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
  - a) na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d lub w art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2023 r. poz. 519, 185 i 547), lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,
  - b) w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany - w formie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego;
3. mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członkom ich rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobyście oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz.U. z 2021 r. poz. 1697 oraz z 2023 r. poz. 547), posiadającym prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Uprawnieni cudzoziemcy

Prawo do świadczeń w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego przysługuje:

1. cudzoziemcom przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zaświadczenia, o którym mowa w art. 170 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub
2. cudzoziemcom przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia, o którym mowa w art. 176 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub
3. obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członkom ich rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin posiadającym zaświadczenie, o którym mowa w art. 41a ust. 1 tej ustawy.

Kryterium dochodowe

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej warunki materialne osoby ubiegającej się o świadczenia mają istotne znaczenie. Pomoc państwa winna być kierowana do osób, które nie mogą wyjść z trudnej sytuacji wykorzystując własne środki, zasoby, majątek. Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej jest uzależnione od spełnienia warunku zawartego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej określającego wysokość kryterium dochodowego osoby lub rodziny. Zgodnie z tym przepisem uprawnienie do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje:

1. osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 776,00 zł;
2. osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 600,00 zł;
3. rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot ww. kryterium dochodowego na osobę w rodzinie - przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednej z przesłanek wymienionych w art. 7 pkt 2-15 lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej.

Przesłanki uzasadniające przyznanie świadczeń społecznych:

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej w Polsce istnieją przesłanki uzasadniające przyznanie świadczeń społecznych. Są to przypadki trudnych sytuacji życiowych, w szczególności: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc domowa, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa, klęski żywiołowe lub ekologiczne.

Podsumowując, z bezzwrotnej pomocy społecznej mogą korzystać osoby spełniające kryterium dochodowe przy jednoczesnym spełnieniu co najmniej jednej z ww. przesłanek.

WAŻNE!!!

Pomoc w postaci gorącego posiłku może być przyznana osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić również wówczas, gdy ich dochód nie przekracza 150% ww. kryterium dochodowego dla osoby samotnej i rodziny.

Rodzaje świadczeń z pomocy społecznej

Ustawa przewiduje wiele różnych świadczeń, które mają na celu wsparcie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Jednym z podstawowych kryteriów podziału świadczeń jest ich charakter, który może być pieniężny lub niepieniężny. Świadczenia o charakterze pieniężnym stanowią bezpośrednie wsparcie finansowe dla osób, które znajdują się w sytuacji trudności materialnych. Natomiast świadczenia o charakterze niepieniężnym to pomoc materialna lub usługi, które są udzielane osobom potrzebującym wprost, tj. bez przekazywania im środków finansowych.

Świadczeniami pieniężnymi z pomocy społecznej są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Świadczenia niepieniężne mają na celu stworzenie warunków, w których osoby potrzebujące mogą otrzymać konkretne wsparcie, które jest dostosowane do ich indywidualnych potrzeb i sytuacji życiowej. Należą do nich: praca socjalna, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie - w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Świadczenia pieniężne są istotne dla osób, które potrzebują bezpośredniego wsparcia finansowego, aby móc zaspokoić podstawowe potrzeby życiowe. Dzięki nim osoby korzystające z pomocy społecznej mają możliwość opłacenia rachunków, zakupu żywności, leków czy innych niezbędnych artykułów. Natomiast świadczenia niepieniężne zapewniają konkretną pomoc materialną lub usługi, które niejednokrotnie okazują się niezbędne dla osób potrzebujących. Dzięki nim osoby mogą skorzystać z darmowych posiłków, ubrań, sprzętu domowego czy uzyskać nieodpłatne porady prawne, medyczne czy psychologiczne.

Organizacja pomocy społecznej – organy administracji rządowej i samorządowej

Zgodnie z art. 16 ustawy o pomocy społecznej obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Współpraca i koordynacja między wymienionymi organami administracji rządowej, samorządem województwa, powiatowymi i gminnymi jednostkami pomocy społecznej są istotne dla efektywnej realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.

Zadania samorządu terytorialnego w zakresie pomocy społecznej

Samorząd terytorialny pełni istotną rolę w dziedzinie pomocy społecznej. Zasadniczo zadania w tym względzie przyznane zostały gminom, ale też powiatom i województwom. Gmina, jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego. Do gminy należy udzielanie wsparcia materialnego, psychologicznego, socjalnego i prawnego, przyznawanie i wypłacanie zasiłków, dożywienie dzieci, pomoc w organizacji pogrzebu także dla osób bezdomnych, itp. Gmina ma także obowiązek opracowywania i realizowania programów pomocy społecznej. Programy te uwzględniają konkretną sytuację społeczno-bytową i określają cele, zadania oraz formy wsparcia dla osób potrzebujących.

Powiaty, zgodnie z art. 19 u.p.s., są zaangażowane w szeroki zakres działań związanych z udzielaniem pomocy społecznej. Ich zadania to m.in.: Prowadzenie PCPR, opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, rozwój infrastruktury ponadgminnych domów pomocy społecznej, umieszczanie w DPS osób do niego skierowanych, pomoc w integracji osób mających problemy w dostosowaniu się do życia w społeczności, szkolenie i doszkalanie kadr pomocy społecznej na terenie powiatu.

Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej sprowadzają się przede wszystkim do działalności promocyjnej, programowej i inspiratorskiej, szkolenia kadr, prowadzenia publicznych szkół służb społecznych.

Wniosek o udzielenie konkretnego świadczenia należy złożyć w wyspecjalizowanej jednostce gminnej, tj. ośrodku pomocy społecznej. Przyznanie lub odmowa przyznania świadczenia następuje z reguły w formie decyzji administracyjnej. Jeśli decyzja jest odmowna, wnioskodawca może złożyć odwołanie do organu wyższego stopnia, którym w większości przypadków jest samorządowe kolegium odwoławcze. Jeśli i ten organ uzna, że nie było podstaw do przyznania świadczenia, to jego decyzja może być zaskarżona do sądu administracyjnego. Podkreślić trzeba, że każda decyzja musi mieć pouczenie o trybie i sposobie jej zaskarżenia. Składanie wniosku o przyznanie pomocy społecznej jest bezpłatne.

Bibliografia:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023r. poz. 901 (od 22.06.2023 - ze zm.);
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej;
3. *Kto może korzystać z pomocy społecznej* (<https://mopsciechocinek.naszops.pl/pomoc-spoeczna/kto-moze-korzystac-z-pomocy-spoecznej>);
4. Kalisz Anna - *PRAWA SOCJALNE ich miejsce w systemie prawa oraz znaczenie w społeczeństwie*, (<https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/13289/1/5%20Kalisz.pdf>);
5. Nitecki Stanisław – *Prawo do pomocy społecznej w polskim systemie prawnym* (https://books.google.pl/books?hl=pl&lr=&id=jGISAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA5&dq=prawa+socjalne+w+polsce&ots=JoEuRv5TJD&sig=QMPceNuAdiFdfIflXKqoRfWUyG_A&redir_esc=y#v=onepage&q=prawa%20socjalne%20w%20polsce&f=false);
6. *Kryterium dochodowe w pomocy społecznej w 2023 r.* (<https://www.infor.pl/prawo/pomoc-spoeczna/zasilki/5625053,kryterium-dochodowe-w-pomocy-spoecznej-2023.html>);
7. Frąckowiak, Górna, Kopania, r.pr. Krajewski, Lisowski, Sarna, Szochner-Siemieńska - *Ustawa o pomocy społecznej. Komentarz* (<https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrtgu4tgmjjoobqxalrvgaytqnjxha4q&refSource=guide>).

DARMOWA POMOC PRAWNA - PORADNICTWO OBYWATELSKIE

Na terenie całej Polski funkcjonuje ponad 1500 punktów darmowej pomocy prawnej i poradnictwa. Jest to rezultat wejścia w życie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Z darmowych porad może skorzystać każda osoba, której nie stać na uzyskanie odpłatnej porady i która złoży stosowne oświadczenie.

Prawnicy Fundacji Togatus Pro Bono udzielają bezpłatnych porad prawnych w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie powiatów, z którymi Fundacja zawarła umowy.

Zapraszamy do zapoznania się z zasadami udzielania bezpłatnej pomocy prawnej.

Sprawdź, jak i gdzie uzyskać darmową poradę

www.fundacja.togatus.pl

